

Vedlegg 3B:

Fagsystem i Norsk Tur A/S

1 Om Norsk Tur A/S

Norsk Tur A/S er et firma i Kristiansand som produserer og arrangerer turer for andre firmaer. Kundene er typisk banker som inviterer pensjonister eller gode kunder på reiser, eller firmaer som inviterer ansatte eller kunder på tur/seminar. Norsk Tur A/S har i dag 20 fast ansatte medarbeidere, samt et varierende antall freelance reiseledere som blir brukt på de forskjellige turene. Til sammen arrangerer Norsk Tur A/S turer for over ti tusen personer per år, noe som gir en årsomsetning i størrelsesorden 100 mill. kroner.

Firmaet ble startet i 1984, da med navnet Sørlandsreiser A/S, og blant eierene var en del busselskaper på Sørlandet. Selskapet begynte med bussturer innen Norge, samt til Sverige, Danmark og Finland. Etter hvert ble aksjonsradiusen utvidet med bussturer til Nederland, Tyskland, Østerrike og Sveits, før dagens tilbud med fly til Kina, Sør-Afrika, Mexico, Cuba eller Vietnam. Dette gjør at Norsk Tur A/S er i besittelse av materiale som er egnet til å dokumentere endringer i nordmenns reisevaner over tid.

2 Systembeskrivelse av bookingsystem

Systemet er laget for Norsk Tur A/S i 1988 (på den tiden Sørlandsreiser A/S). Systemet er utviklet i programmeringsspråket DBC, en videreføring av programmeringsspråket Databus. Databus ble distribuert av maskinvareleverandøren Datapoint på 1980-tallet, og fikk stor utbredelse i Norge. Databus-/DBC systemene er proprietære systemer som krever at systemprogramvaren er installert, men kildefilene og datafilene er vanligvis standard ASCII tekstfiler. Dette betyr at det er forholdsvis enkelt å ta vare på dataene i et gammelt Databus-/DBC-miljø, selv om programmer og systemprogramvare ellers ikke er tilgjengelig. Tilsvarende kan det være for mange andre datamaskiner fra den tidsepoken – selv om programmene er borte så ligger dataene i tekstformat igjen.

Spesialsystemet til Norsk Tur A/S er Bookingsystemet. Systemet er bygd opp av mange programmer som utfører konkrete oppgaver, og som er knyttet sammen i menyprogrammer. Blant disse er program for registrering og vedlikehold av kunde-, tur- og deltageropplysninger. Typisk er også programmer som skriver ut bookinglister av forskjellig slag, som romfordelingsliste, alfabetisk deltagerliste, henteliste med buss, og fakturaer. I tillegg er det et program som henter innbetalingstransaksjoner fra banken og som via KID-feltet kan oppdatere den enkelte turdeltager med innbetalt beløp.

Bookingsystemet ble utviklet i 1988, men har blitt fortløpende videreutviklet som svar på nye problemstillinger. Nye opplysninger, som for eksempel flyavgifter (som ikke fantes da programmet ble laget), er i blitt lagt inn i datafilene, og postlayouten har endret seg. Dette fører til at ikke alle datafiler kan leses av dagens system, og eldre datamateriale er dermed ikke tilgjengelige gjennom systemet.

3 Endringer i postlayout over tid

Som nevnt i kapittel 2 er postlayouten blitt endret over tid. Dette viser seg i forskjellige versjoner av innholdet i deltagerregisteret og særlig turregisteret.

Kunderegisteret er ikke endret siden 1988, da systemet ble bygd. Grunnen til at kunderegisteret har forblitt uendret er at det inneholder faste data på kundene, men ellers er lite sentralt i den daglige databehandlingen.

Deltagerregisteret har blitt noe endret, men heller ikke i dette registeret er endringene store. Da registeret ble laget, ble det satt av plass til tre generelle tekstlinjer, hver på 60 tegn. Det var også satt av noe ledig plass til slutt i posten. Den ledige plassen ble fort opptatt med ønskede og nødvendige opplysninger. Til ektepar er det nok med en bankgiro for betaling av turen, derfor ble noe av plassen satt av til navn på giro. Også datoer for når bestillingen ble registrert og spesielt når turen ble avbestilt, var nødvendig for å kunne sende ut giroer og fordele folk på romlister og lugarer. Hvis turen var en busstur der flere busser var nødvendig, ble også en bussidentifikasjon lagt inn. Dette er status på postlayouten til de eldste deltagerregistrene som er avlevert fra Norsk Tur A/S.

I 1997 ble det nødvendig med noen flere felter i deltagerregisteret, og de avsatte tekstlinjene måtte reduseres. I dagens versjon har første tekstlinje plass til 50 tegn, andre tekstlinje er fremdeles på 60 tegn, mens tredje tekstlinje er redusert til 53 tegn. Den frigjorte plassen blir brukt til lagring av tildelt romnummer, en utfluktskode (som er den nyeste endringen), en lugarkategori og en opplysning om sist betalte beløp. Disse registerendringene ble gjort i 1997 og er brukt i alle registrene etter det, men innholdet er blitt endret litt. Tidligere var feltet for utfluktskode, som forteller antall frivillige utflukter som deltageren har vært med på, brukt til en kode for om turdeltageren hadde betalt ekstra for utvendig lugar.

Turregisteret er det registeret som har blitt endret mest. Til å begynne med var også dette et forholdsvis enkelt register med faste opplysninger og noen priser, men snart ble det nødvendig med mer informasjon. Opprinnelig var siste del av posten satt av til en beskrivelse av turen på 63 tegn. Denne beskrivelsen ble i 1992 redusert til 58 tegn da et felt for avtalt pris ble innført. I 1994 ble beskrivelsen redusert videre til 50 tegn og den frigjorte plassen ble brukt til et hovedbokskontonr. for salg og et felt for antall dager til forfall. Denne postlayouten holdt seg i en del år, men i 2002 ble beskrivelsen ytterligere redusert til 39 tegn. Det ble nå innført en avbestillingskode og et felt for turansvarlig.

Tilsvarende som for slutten av posten ble det også gjort omdefineringer og endringer midt i posten. Fra systemet ble laget og frem til 1999 var det felt i turregisteret for hvem som skulle være reiseleder, hvilke busselskap som skulle brukes og hvilken sjåfør som skulle være med. I 1999 ble dette helt endret. Nå ble det i stedet innført felter som talte opp antall bestilte rom i forhold til antall rom til disposisjon ut fra kriterier som med/uten balkong, fordelt på enkeltrom og dobbeltrom. Også for spesialrom holdt Norsk Tur A/S en oversikt over hva de hadde igjen å disponere/selge. I tillegg ble det laget et felt for den teksten som skulle skrives på fakturaen hvis turdeltagerne skulle betale for diverse tillegg. Samtidig med ombyggingen til tellere for romkategorier, ble også en del av prisfeltene omdefinert. Felter som ikke lenger var aktuelle ble byttet ut med felter for flyavgift og diverse tillegg for enslige og par.

Etter dette er det ikke blitt foretatt flere endringer, og denne postlayouten er lagt inn i Arkadukt.

4 Konkret avlevering

Da arbeidet med deponeringen/avleveringen av datafiler fra fagsystemet til Norsk Tur A/S startet, ble det samtidig bestemt hvilke filer som var interessante og som skulle leveres. Disse filene ble

overført til en CD-R, og sendt til Statsarkivet i Kristiansand hvor innholdet på CD-platen ble kopiert over til en PC for bearbeiding.

Noen av filene hadde slettede poster, og det var nødvendig å kjøre REFORMAT-kommandoen som kopierte filene uten å ta med de slettede postene. REFORMAT-kommandoen er en DBC-kommando som Norsk Tur A/S hadde fått ved installasjon av systemet.

Spesialtegnene æ, ø og å lå med 7-bits verdier og var derfor uleselige i et Windows-miljø. Ved hjelp av en ordinær tekstbehandler kunne tegnene byttes ut til 8-bits verdier, og dermed var opplysningene leselige. Erstatt-funksjonen måtte kjøres 6 ganger pr. fil, både små og store bokstaver, og det var 24 filer som måtte bearbeides, så denne arbeidsoperasjonen tok litt tid, men var rutinepreget.

For at opplysningene i filene skal kunne brukes senere er det nødvendig med struktur- og innholdsbeskrivelse (metadata) om de avleverte filene. Dette ble gjort ved å fylle inn opplysninger i Arkadukt, som er Arkivverkets verktøy for dokumentering av registerinnhold og filoppbygging, og som blant annet lager en XML-fil som beskriver filinnholdet.

Siste steg i avleveringsprosessen var å overføre de bearbejdede filene sammen med metadataene fra PC til en CD-R. En CD-R blir sendt til Riksarkivet i Oslo, mens kopien blir beholdt i Statsarkivet i Kristiansand.